

למאן דאמר בעינן מיטלטלת מלא וריקן, הא נמי מיטלטלת מלא וריקן.

דאמר רבי חנינא בר עקיבא: מפני מה אמרו ספינת הירדן טמאה? מפני שטוענים אותה ביבשה ומורידין אותה למים, והרי היא מיטלטלת אף כשהיא מלאה.

אמר רבי יהודה אמר רב: לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ואפילו שעה אחת. שהרי כמה שנים נשנית משנה זו דמסכת כלים דספינת הירדן טמאה בבית המדרש, ולא נתגלה מעמה מדוע שונה היא מכל ספינה. עד שבא רבי חנינא בן עקיבא, ופירשה.

אמר רבי יונתן: לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש ומדברי תורה ואפילו בשעת מיתה, שנאמר "זאת התורה אדם כי ימות באהל", ודרשינן: אפילו בשעת מיתה תהא עוסק בתורה!

אמר ריש לקיש: אין דברי תורה מתקיימין אלא כמי שממית עצמו עליה, שנאמר "זאת התורה אדם כי ימות באהל". [וכתב החזון איש באגרותיו [א ג], שהמיתה האמורה כאן היא: הריגת החיים השיטחיים. שהמתה הזאת היא היוצרת את החיים האמיתיים].

אמר רבא: ולחנניא, דאמר ספינה א-ת9 המיטלטלת טמאה, אפילו אם היא כל כך גדולה עד שאינה מיטלטלת אלא ע"י

ודרשינן: מה שק מיטלטל בין כשהוא מלא ובין כשהוא ריקן, אף כל האמור באותו פסוק אינו מקבל טומאה אלא אם כן הוא מיטלטל מלא וריקן. לאפוקי להוציא ספינה, דאינה מיטלטלת מלא וריקן, שהרי אי אפשר לטלטלה כשהיא מלאה מחמת גודלה.⁽⁴⁾

ומבארין: מאי בינייהו דתנא דמתניתין וחנוני? וחנוני?

איכא בינייהו: ספינה של חרס, שלא הוקשה לשק, והיא אינה כתובה באותו פסוק.

מאן דאמר דילפינן לספינה שהיא טהורה מ"אניה בלב ים", הא ספינה של חרס נמי בלב ים היא, וטהורה.

ואילו למאן דאמר משום שהיא כשק, הרי דוקא הנך דכתיבי גבי שק כגון כלי או ספינה העשויים עץ, אמרינן דאי מיטלטלת מלא וריקן, אין, אז היא מקבלת טומאה אי לא, לא.

אבל ספינה של חרס, דלא כתיבא גבי שק, הרי אע"ג דאינה מיטלטלת מלא וריקן נמי היא טמאה.

אי נמי איכא בינייהו: ספינת הירדן, שהיא קטנה [לפי שהנהר קטן].

למאן דאמר "אניה בלב ים", הא נמי אניה בלב ים היא [ו"ים" לאו דוקא, אלא אף נהר בכלל זה].

4. ומה שמיטלטלת בים לא נחשב טלטול כיון דעיקר הילוכה מחמת המים, תוד"ה לאפוקי.

מטמאה מדרס, כיון שהשיבה בה אינה אלא כדי לעבור את הים לא נחשב כעשוי לשיבה.

שוורים, נמי טמאה, דטלטול ע"י שוורים
שמייה טלטול!

דתנן במסכת כלים: שלש מיני עגלות הן
החלוקים בדיניהם לענין טומאה —

א. עגלה העשויה כקתידרא שהיא קצרה
ומוקפת דפנות משלש צדדין, טמאה מדרם
לפי שהיא מיועדת לישיבה.

ב. עשויה כמטה שהיא ארוכה כמו מטה,
ומיוחדת להעברת סחורות, טמאה טמא מת
כלומר מקבלת שאר טומאות מגע חוץ
מטומאת מדרס [ונקט טמא מת משום
שהנטמא במת הוא אב הטומאה, והכי
קאמר: אינו נעשה אב הטומאה אלא ע"י מת
ולא ע"י זב], לפי שהיא כלי קיבול אך אינה
מיוחדת לישיבה, מאחר שטוענים בה
סחורה.

ג. ושל אבנים שעשויה להוליך בה אבנים
טהורה מכלום לפי שיש בשוליה נקבים
גדולים ואינה כלי קיבול.

ואמר רבי יוחנן: ואם יש בה בית קיבול
רימונים שהנקבים אינם כל כך גדולים
שהרימונים אינם נופלים דרכם, טמאה טמא
מת, שזה השיעור בכל הכלים שכל שאינו
מוציא רימונים עדיין שם כלי עליו.

הרי שאפילו עגלה המוליכה אבנים שאינה
מיטלטלת אלא ע"י שוורים מקבלת טומאה
לפי שטלטול ע"י שוורים שמייה טלטול.

ושנינו בסיפא של אותה משנה (1) שלש
תיבות הן —

א. תיבה שפתחה מצדה — טמאה
מדרם. לפי שאפשר לשכב על התיבה בעוד
שמשתמשים בה בפנים דרך הפתח שבצדה.

ב. פתחה מלמעלה — טמאה טמא מת.
היינו שאר טומאות חוץ ממדרס, לפי שאינה
עומדת לשכיבה, והשוכב עליה אומרים לו
"עמוד ונעשה את מלאכתנו".

ג. והבאה במדה תיבה גדולה המחזקת
ארבעים סאה [מלשון "אנשי מדות" שצריך
למדוד ארכה ורחבה] — טהורה מכלום
לפי שאינה מיטלטלת כשהיא מלאה. (2)

תנו רבנן: מדרס כלי חרס טהור שאין כלי
החרס נטמא במדרס אם ישב עליו הזב
כדיליף לקמן מקרא, אלא אם כן נכנס מגופו
לתוך חלל הכלי [שהכלי חרס מטמא רק
מאורו].

רבי יוסי אומר: אף הספינה.

2. טעם זה אינו מספיק שלא תטמא מדרס שהרי
לטומאת מדרס אין צריך שתהא מיטלטלת מלא
וריקן. אלא הכא מיירי שפתחה למעלה, שאז
אינה מיוחדת למדרס. תוס' ד"ה הבאה.

אולם מדברי הרמב"ם משמע דאם אינו
מטלטל מלא וריקן טהור אף מטומאת מדרס.
ולכאורה צריך עיון מאי שנא מפשוטי כלי
עץ, שאף הם נתמעטו מטומאה מהאי טעמא

1. הקשו תוס' בד"ה שלש, אמאי הביאה הגמרא
בכלל את הסיפא דמשנה.

והרמב"ן מפרש דעיקר הראיה היא מהסיפא.
דאי מהא דשל אבנים, יש לדחות דמיירי באפשר
לטלטלה ע"י אדם. אלא מדקתני בסיפא גבי ג'
תיבות, דתיבה הבאה במדה טהורה מכלום, ולא
קתני לה גבי עגלות, שמע מינה דעגלה אפילו
גדולה טמאה, כיון דעשויה לטלטל ע"י שוורים.

והוינן בה: **מאי קאמר רבי יוסי?** מה ענין ספינה אצל מדרס, הרי הספינה טהורה לגמרי ואפילו מטומאת מגע.

לא טיהר כלי חרס ממגע כדי שרבי יוסי יאמר שאף הספינה כמוה, ואדרבה רק הספינה טהורה.

ומתריצין: **אמר רב זביד: הכי קאמר: מדרס כלי חרס טהור. ומגעו טמא אם נגע הזב בחלל הכלי נטמא הכלי. וספינה של חרס טמאה במגע הזב** [אך לא במדרס, כי איננה מיוחדת לשיבה, שבעיקרה היא עשויה להעברת סחורות, והיושב בה אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו] **כחנניא**, דסבר שספינה של חרס שונה משאר ספינות הואיל ולא איתקש לשק, ומקבלת טומאה.

אלא אמר רב פפא: הכי קאמר: מדרס כלי חרס טהור, ומגעו טמא. וכלי של עץ, בין מדרסו ובין מגעו טמא. וספינת הירדן טהורה בין ממגע בין מדרס, כתנא דירדן, שמטהר אפילו ספינה שמיטלטלת מלא וריקן.

רבי יוסי אומר: אף הספינה של ירדן טמאה במגע, כחנניא דמטמא ספינה קטנה המיטלטלת מלא וריקן.⁽³⁾

רבי יוסי אומר: אף הספינה טהורה לגמרי אף ממגע הזב, **כתנא** דמתניתין דירדן, שמטהר כל ספינה, ואפילו של חרס, מקרא ד"אניה בלב ים".

והוינן בה: **ומדרס כלי חרס — מנלן דטהור?**

אמר חזקיה: דאמר קרא בזב "ואיש אשר יגע במשכבו" ובתיבת "משכבו" נכלל הזב ומשכבו. מ"קיש משכבו לו — מה הוא

מתקיף לה רב פפא: אם כן מאי "אף הספינה" דקאמר רבי יוסי? שהרי התנא קמא

אם היה הופך דברי התנאים בלבד, דתנא קמא מטהר בספינה של חרס כתנא דמתניתין, ורבי יוסי אומר אף הספינה טמאה כחנניא. ותירץ דאה"נ אלא דניחא ליה לאוקמי ברייתא בשל עץ דספינה של עץ שכיחא טפי משל חרס.

ובתוד"ה אלא, מיישבים הקושיא עפ"י גירסת הר"ח שמהפך דברי רבי זביד, דת"ק אמר דספינה של חרס טהורה ורבי יוסי מטמא, ורב פפא מקשה דא"כ לא קאי רבי יוסי אעיקר דברי ת"ק דאמר מדרס כלי חרס טהור ולא מיירי כלל בטומאה אלא על מה שמדייקין מדבריו שמגעו טמא והוא מוסיף שאף הספינה טמאה במגע, ולכן הוא מתרץ דת"ק אמר שספינה טמאה ורבי יוסי קאמר שאף הספינה טהורה במגע כמו מדרס כלי חרס דטהור לת"ק.

שאינ דומין לשק שיש לו בית קיבול, ואעפ"כ הם טמאים מדרס, כמבואר בגמרא בכורות [לח א], שלגבי טומאת מדרס אין צריך שיהא דומה לשק. ולמה לגבי מיטלטל מלא וריקן ממעטינן אף מטומאת מדרס.

ובקהילות יעקב סימן כ"ה הביא בשם "משנה אחרונה" לבאר דעת הרמב"ם, דמטעם אחר הוא טהור מדרס. לפי שמחמת גדלו אין עליו תורת כלי אלא תורת אהל, ולגבי מדרס בעינן שיהא לו תורת כלי. ועיי"ש ביאור הענין באריכות.

3. הקשה רש"י דלמה לרב פפא להגיה הברייתא ולהוסיף "ושל עץ" ו"ספינת הירדן", שהרי די

שהרי טומאת מדרס אין להם, כי אינם מיוחדים לשיבה, ועוד, שהן כלי חרס.

וטומאת מגע גם אין להם, שהרי כלי חרס אינו מקבל טומאה מגבו אלא רק כאשר הטומאה נכנסת לתוך חללו. והפכין הקטנים, מתוך שפיהן צר אין הזב יכול להכניס לתוכן אפילו את אצבעו.⁽¹⁾

אף על פי כן — **טמאים הם בטומאת מת**. שאם היו באהל המת הן נטמאין, כיון שהטומאה נכנסת דרך פתח הכלי, כדכתיב "וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו — טמא הוא".

קל וחומר **למפץ, שטמא בזב**, שהרי כל הראוי למשכב מיטמא במדרס, ואם כן, וכי **אינו דין שיהא המפץ טמא בטומאת מת**.

ומסיק רבי אילעא לקושייתו: **ואמאי קתני בברייתא שמפץ מיטמא על ידי זב הטומאת מדרס? והא לית ליה טהרה במקוה!**

שהרי לפשוטי כלי עץ אין טהרה, כי בכל המקומות שנזכר בהם טבילה בתורה מדובר בכלי קיבול, ולא בפשוטי כלי עץ.⁽²⁾

אית ליה טהרה במקוה,⁽⁴⁾ אף משכבו נמי אינו טמא אלא אם כן **אית ליה טהרה במקוה**, ולאפוקי כלי חרס, כדמפרש לקמן.

דבי רבי ישמעאל תנא: כתיב בזבה "כמשכב נדתה יהיה לה". מקיש משכבה לה — **מה היא אית לה טהרה במקוה, אף משכבה נמי אית לה טהרה במקוה**.

לאפוקי כלי חרס, דלית ליה טהרה במקוה, דכתיב ביה "ישבר" שאין לו טהרה אלא שבירה.

מתניב רבי אילעא וכי כללא הוא שרק דבר דאית ליה טהרה במקוה מטמא מדרס?

והא תניא: **מפץ אריג של קנים**⁽⁵⁾ הראוי למשכב ומושב, ומטמא טומאת מדרס **במת** — **מנין** שהוא מקבל טומאה ע"י מגע המת, ואינו כשאר פשוטי כלי עץ [שאיין להם בית קיבול] שאין מקבלין טומאה?

ודין הוא, מקל וחומר אנו למדין שהוא מיטמא בטומאת מת:

ומה פכין קטנים של חרס, שטהורין בזב שאינן נטמאים באף אחד מאופני הטומאה של זב.

5. והתוס' בד"ה מפץ, מפרשים במפץ העשוי מגמי שאינו בכלל הכלים הכתובים בתורה לגבי טומאת מת ושרץ, והכא בעי למילף שיהא לו טומאת מת מק"ו ממדרס.

1. ואעפ"י שיכול להכניס שם שער, אינו טמא בכך, דשיער הזב אינו מטמא אלא במקום הראוי לנגיעת בשרו.

וכן אינו נטמא בהיסט הזב, דכל שאינו מטמא במגע אינו מטמא בהיסט. רש"י.

4. לאו דוקא מקוה, שהרי זב טעון טבילה במים חיים של מעין. ומכל מקום, לא בעי שיהא המשכב ומושב דומה לגמרי לזב, אלא סגי שדומה לו קצת בכך שיש לו טהרה במקוה. שאם לא כן לא מצינו שום משכב ומושב שיהא טמא, שאין דבר הטעון מים חיים מלבד זב. תוס' ד"ה מה, ותו' הרא"ש.

והרמב"ן מפרש דזב יש לו טהרה במקוה היינו אם נטמא בשאר טומאות ולא בטומאת זיבתו.